

անդամ Ստ. Մամիկոնեանի, Վրաստանի կողմից՝ արտ. գործ. նախարար Ե. Գեգեչկոբիի, ներք. գործ. նախ. Ն. Ռամիշվիլիի, և ելեմտական նախարար Կանդեկակիի. Ազրբեջանի կողմից՝ վարչապետ՝ Խան Խոյսկին, Թիֆլիսի դիւ. ներկ. Մ. Ջաֆարովի և Խաս-Մամեդովի. Լեռնականների Միութեան կողմից՝ Կանտեմիրովի, Բուզդայելի և Պանգուրայելի:

Խորհրդաժողովը տեեց աւելի քան 3 շաբաթ, բայց և ո՛չ մէկ հարցի շուրջ համաձայնութեան չեկաւ: Օրակարգի հարցերն էին՝ սահմանաբաժանման խնդիրը, քոչը, դաղթականութեան վիճակի կարգադրութիւնը, հաղորդակցութեան ու ելեմտական միջոցները, դիւանագիտական ու պաշտպանողական համագործակցութիւնը և այլն: Բոլոր հիմնական հարցերը համարեա առաջ բերին տարակարծութիւն, և խորհրդաժողովը ցրեց անարդիւնք: Խորհրդաժողովի ընթացքում աւելի որոշ դարձաւ Կամաւորական Բանակի սպառնալիքը Կովկասին, և վրացիներն ու ազրբեջանցիները դրին զորավար Դենիկինի դէմ զինակցութիւն կնքելու առաջարկը: Հայերը մերժեցին: Այն ժամանակ, վրացիներն ու ազրբեջանցիները կնքեցին առանձին դաշինք, որով կողմերը պարտաւորուեցին, ռուսական յարձակման պարագային, մէկ մէկու զինուորական օժակցութիւն ցոյց տալ: Դաշինքի կնքումից յետոյ Թիֆլիս եկաւ Ազրբեջանի զինուորական նախարար գոր. Մեխմանդարովը և տեղի ունեցան ազմկոտ ցոյցեր վրաց-ազրբեջանեան բարեկամութեան մասին:

Այդ առթիւ, արտ. գործ. նախ. Ս. Տիգրանեանը գրում էր իր 1919թ. յունիս 16 գեկուցման մէջ. «Մղիվանին օրեր առաջ ասել էր, թէ՛ եթէ հայերը չզիջէք, մենք ստիպւած կը միանանք թաթարներին հետ: Մեր քաղաքական գործակցութեան անհրաժեշտութիւնը մերժել էին, իսկ մեր չէզոքութիւնը, առանց դաշնագրի ու կոմբինացիայի, ապահովելու հաստատ ու բաւարար միջոցը գտել էին Հայաստանի ներսը և դուրսը մուսուլմանների յարձակումներով ու սպառնալիքով մեր ուժերը զբաղեցնելու, ջլատելու և չէզոքացնելու մէջ (Ղարաբաղի, Օլթիի, Կաղզւանի, Շարուրի, Նախիջևանի դէպքերը): Եւ այն երևաց, երբ մենք՝ Հայաստանի մինիստրներս՝ անշուք և անուշադիր մեկնում էինք Թիֆլիսի կայարանից, նոյն կայարանում Վրաստանի մինիստրները պատւի պահակով, երաժշտախմբով, շքով դիմաւորում էին Թիֆլիս ժամանող գոր. Մեխմանդարովին՝ Ազրբեջանի զօրական մինիստրին»:

Սեպտ. 17-ին, Թիֆլիսում, բացւեց հայ-վրացական մի նոր խորհրդաժողով՝ բաղկացած Ն. Ռամիշվիլիից, Ս. Մղիվանիից ու Կ. Սաբախտարաշվիլիից (Վրաստան) և Ստ. Մամիկոնեանից, Ս. Ուշատրեանից ու զօրավար Քիշմիշեանից (Հայաստան): Օրակարգի հարցերն էին. 1) Թրանզիտ, 2) երկաթուղային շարժական միջոցների բաժանում, 3) անգրկովկասեան դոյքերի բաժանում, 4) հպատակութեան հարց, 5) Հայաստանի պետական վարկային գործողութիւնների կատարում Թիֆլիսում և 6) մաքսային արգելքների վերացում:

Նորից ու նորից շատ երկար քննութեան ու վիճարանութեան առարկայ դարձաւ սահմանային հարցը: Այս անգամ կողմերը որոշ զիջումներ արին, բայց համաձայնութիւնը նորից մնաց անհասանելի: Վրացիները յայտնեցին,